

Зеліско Любов Іванівна
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри релігієзнавства,
теології і культурології,
Прикарпатський національний університет
ім. Василя Стефаника
e-mail: lyuba.zelisko@mail.ru

ПРОЦЕСИ ІНКУЛЬТУРАЦІЇ У ХРИСТІЯНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ УКРАЇНИ

У статті розкриваються суть і зміст процесу інкультурації в християнській культурі. Беруться до уваги концепти духовної культури, релігійна інтерпретація, особливості подальшого розвитку релігійних інкультураційних процесів в Україні, їх вплив на формування особистісної культури, гармонізації світогляду людини, сприйняття і засвоєння духовної культури людства. Дослідження особливостей прояву інкультурації у релігійному аспекті сприяли більш поглибленому аналізу феномена духовної культури, бо саме культура дає людині можливість відображати свої почуття, роздуми, особливості світосприйняття в ідеаційних, символічних образних формах, визначати універсальні цінності буття, що залишаються у спадок наступним поколінням.

Ключові слова: інкультурація, культурні тексти, духовна культура, теологема Бога, самовдосконалення людини.

Зеліско Любов Іванівна, кандидат педагогических наук, доцент, доцент кафедры религиоведения, теологии и культурологии, Прикарпатский национальный университет им. Василия Стефаника

Процессы инкультурации христианства в духовном пространстве Украины

В статье раскрываются сущность и содержание процесса инкультурации в христианской культуре. Берутся во внимание концепты духовной культуры, религиозная интерпретация, особенности дальнейшего развития религиозных инкультурационных процессов в Украине, их влияние на формирование личностной культуры, гармонизацию мировоззрения человека, восприятие и усвоение духовной культуры человечества. Исследования особенностей проявлений инкультурации в религиозном понимании дали возможность осуществить более глубокий анализ феномена духовной культуры, ибо именно культура дает человеку возможность отражать свои чувства, мысли, особенности мировосприятия в идеационных, символических образных формах, определять самые главные универсалии бытия, которые остаются в наследство будущим поколениям.

Ключевые слова: инкультурация, культурные тексты, духовная культура, теологема Бога, самоусовершенствование человека.

Zelisko Ljubov, PhD in Pedagogics, associate professor, associate professor of the religious sciences, theology and cultural sciences chair, Vasyl Stefanyk Prycarpathion national university.

The processes of inculturation in the christian culture of Ukraine

Nowadays the problem of analysis of the inculturation process essence including its religious interpretation is rather interesting and it is the subject of the many scientists researches such as V. Vernadsky, P. Gurevich, A. Kolodnyj, V. Picha, A. Richinskyj, L. Filipovich, A. Flier, P. Yarocky and others. The discovering of inculturation of the christianity in John Paul's II encyclicals, "Fides of et of Ratio" ("Faith and mind") is the most important and perspective.

The inculturation is not only a method of the cultural achievements capture and a process of envolving to the culture but as a result of this process too. In every cultural act a man creates himself through a culture, asserts himself as personality. So the inculturation includes a creative moment.

Actually, the attaching to the culture gets the meaningfulness and imperativeness for the personality, helps him/her to harmonise practical and spiritual life, give the personality's contradictions the measured forms, helps the personality to direct his/her spiritually power potential into the creation, but not into the destructions.

It is underlined that a important place in inculturation of the personality belongs to the components of spiritual culture, including the religion. The semiotists makes the analogy between the general structure of culture and a language so we can say that we have the right to make the same analogy between a culture and the religion which is based on a germination normative regular functions in the social cultural sphere of life.

If a man dissatisfies a culturaleal concepts which accepted in the process of inculturation he/she changes the direction of spiritual searches and turns to the forms of culture, which have an irrational religious spiritual nature. The spiritual freedom, being formed in essence of the cultural consciousness and represents a man's will to the spiritual improvement, orientated on the higher ideals of human being, declares about itself. The free spiritual "I" actively resists the hard pressure of the mastered social cultural orders. In the process of definiting on the higher stages of inculturation (as the result of own endless spiritual efforts, independent from the world) it understands the prospects of the further spiritual seachers. As we can see, the most important place in the inculturation belongs to the concepts of spiritual culture, including the religion.

The processes of inculturation lead to the fact that a theologema becomes the special cultural and historical modification of mythology, in which causally value of the moral spiritual problems enter into the context of transcendent reality and overpeer to the absolute of God. The theologema of God defences the moral ethic norms of society, makes a man understand the own involvement to the harmonious foundations and higher moral senses of life.

Key words: incultural, cultural phototypographs spiritual culture, theologema of God, person's improvement of him/herself.

Головною особливістю людського буття є те, що воно протікає одночасно в природі, соціумі і культурі. У природі людина веде вітальне (від лат. *vitalis* – життєвий, живий), природно-органічне існування, а у соціумі узгоджує своє життя з економічними, політичними, правовими, ідеологічними й іншими сферами. І тільки у культурі, у світі духовних цінностей релігійного, морального, філософського, художнього характеру вона живе духовним життям. Попри тісний взаємозв'язок трьох іпостасей людського – "Я" – вітальної, соціальної і духовної, – саме остання представляє людину як суб'єкта культури, який визначається через самоцінність внутрішнього світу, через причетність до універсальних начал буття, що заявлені у нормативно-ціннісних світах релігії, метафізики, моралі і духовності. Саме культурна свідомість виводить особистість на прагнення згармонізувати та вдосконалити світ, адже задоволення суцям суперечить самій суті культури, яка визначає динаміку невпинного підвищення людини над своєю природною і соціальною обмеженістю, пошуку нею ідеалів, які відображали б універсальні цінності культури.

Творячи вищі форми культури, духовні цінності, формуючи духовні ідеали, людина одночасно творить, формує, удосконалює і саму себе. Саме це спонукає більш детально проаналізувати суть і зміст процесу інкультурації у сучасному духовному житті українства, зокрема дотично до розвитку релігійної культури, насамперед у контексті християнства.

Незважаючи на нову наукову парадигму світосприйняття, релігія залишається найважливішим чинником регуляції соціокультурних відносин навіть у дуже розвинених країнах, де панують інформаційно-комп'ютерні технології. Взаємини світського і релігійного світів визначаються толерантністю і паритетним співіснуванням. Релігія, залишаючись складовою особистісного самовизначення, зберегла за собою важливу функцію психологічного умиротворення людини в ситуаціях, коли раціональні доведення не спрацьовують.

Проблема аналізу суті й змісту процесу інкультурації, в тому числі його релігійної інтерпретації, становить сьогодні чималий науковий інтерес і є предметом дослідження у працях релігієзнавців, філософів, культурологів, психологів, зокрема В. І. Вернадського, П. С. Гуревича, А. М. Колодного, В. О. Лозового, О. В. Недавної, В. М. Пічі, А. В. Річинського, Л. О. Филипович, А. Я. Флієра, П. Л. Яроцького та ін. Неоцінним за глибиною, значущістю і перспективністю є розкриття інкультурації християнства в енцикліках Івана Павла II, насамперед у "*Fides et Ratio*" ("Віра і розум").

На підґрунті заявлених досліджень ставимо за ціль здійснення дискурсу щодо з'ясування суті і змісту інкультурації, зокрема розкриття її релігійного змісту.

Найчастіше поняття інкультурація (від лат. *in* – внутрішній + *kultura*) визначається як процес опанування членом конкретного суспільства основних рис та змісту культури свого суспільства, менталітету, культурних, духовних зразків [2]. Саме так інкультурація тлумачиться сучасними культурологами В. М. Пічею, Є. А. Подольською, Л. О. Сандюк, О. М. Семашком, Е. В. Соколовим. Беруться до уваги засвоєння індивідом традицій, звичок, норм і патернів поведінки в конкретній культурі, процеси розвитку взаємін між особою і його культурою, наповненість змістових смислів сценаріїв життєтворчості, в яких проявляються визначені культурою основні риси особистості, збагачення такою особистістю рідної культури тощо.

Зауважимо, що визначення інкультурації Е. В. Соколовим є дещо глибиннішим, так як він враховує фактор освоєння особистістю всієї культурної спадщини людства, процес входження не тільки у свою, національну культуру, а й долучення до культури всіх інших народів, зокрема оволодіння іноземними мовами, історико-культурним процесом розвитку тієї чи іншої людської спільноти з виходом на розширення світогляду [7, 118].

Інкультурація виступає не лише як спосіб оволодіння здобутками культури, не лише як процес долучення до культури, а й як результат цього процесу. В кожному культурному акті людина творить себе через культуру, стверджує себе як особистість. Тому інкультурація включає в себе й креативний момент, стверджує Л. Пітусь [3].

І справді, долучення до культури набуває для людини особистісної значущості й імперативності, допомагає їй гармонізувати практичне і духовне життя, надавати його внутрішнім протиріччям розмірених форм, спрямовувати свій духовно-енергетичний потенціал у русло творчості, а не руйнації.

Однак найбільш повним й різностороннім, на наш погляд, є трактування інкультурації через культурні тексти розвитку особистості й соціокультурного середовища, яке подає відомий культуролог А. Я. Флієр. Він бере до уваги насамперед комплекс культурних текстів, що працюють на створення культурного простору творчої свободи особистості, що дозволяє їй активно нарощувати творчий потенціал, розвиватися духовно, виходити на усвідомлення власної гідності. Це насамперед освітні культурні тексти, які, працюючи на інкультурацію особистості, визначають її через систему основних ціннісно-сміслових і нормативно-регулятивних установок культури, критеріїв оцінок і принципів відбору найбільш ефективних форм соціокультурної самореалізації, розвитку креативних здібностей тощо.

Процес інкультурації особистості виводить її, за А. Я. Флієром, на відповідний рівень культурної компетентності, що передбачає відповідний рівень соціокультурної ідентичності щодо середовища рідної культури. Ці прояви культурної компетентності, зауважує вчений, мають органічно поєднуватися з толерантністю до форм інших культур, з прагненнями пізнавати інші культурні світи [9, 98]. Підкреслюється, що вагоме місце в інкультурації особистості належить компонентам духовної культури, в тому числі релігії. Якщо семіотики проводять аналогію між загальною структурою культури і мови, то має право на існування такого ж роду аналогія між культурою й релігією, що ґрунтується на схожості нормативно-регулятивних функцій у соціокультурній сфері буття людей, як стверджує А. Я. Флієр. Прин-

циповою є різниця щодо домінування в культурі соціальної конвенції між людьми у формі традиції, а в релігії – сакральної конвенції (договору) між Богом і людьми, яка відображається у формах самого релігійного вчення, що відіграють важливу роль в процесах "окультурення" людини [9, 227].

Якщо культурні концепти, засвоєні в процесі інкультурації, не задовольняють людину, вона змінює напрям духовних пошуків і звертається до форм культури, які мають ірраціональну релігійно-духовну природу. Заявляє про себе духовна свобода, яка формується у сутності культурної свідомості і відображає волю людини до духовного удосконалення, зорієнтовану на вищі ідеали буття. Вільне духовне "Я" активно протистоїть жорстким натискам засвоєних соціокультурних приписів і в процесі визначеності на вищих стадіях інкультурації (як результату власних безустанних духовних зусиль, незалежних від світу) виходить на розуміння своїх перспектив щодо подальших духовних сходжень. Як бачимо, важливе місце в інкультурації належить насамперед концептам духовної культури, в тому числі релігії.

Якщо визначати у нашому культурно-історичному розвитку заявленість відповідних культурем, то можна констатувати, що спочатку це були міфи, а в умовах пізнішого цивілізаційного періоду – міфологеми, які концентрували в собі початковий соціоморальний досвід, котрий не міг перебувати за межами культури в силу своєї надзвичайної значущості щодо долі людини і роду. Процеси інкультурації сприяють тому, що особливою культурно-історичною модифікацією міфологеми стає теологема, в якій каузально-значеннєві змісти морально-духовних проблем входять у контекст трансцендентної реальності і підносяться до абсолюту Бога. Теологема Бога стала на захист морально-етичних основ соціуму, вивела людину на розуміння власної причетності до гармонійних підвалин світопорядку і вищих моральних смислів буття.

Сучасна католицька теологія культури визначає розповсюдження й утвердження християнської віри в контексті культура – інкультурація – діалог культур. Мається на увазі, що інкультурація сприяє внесенню євангельського насіння в культуру для того, щоб зародки віри могли розвиватися в ній і виражатися в кожній національній культурі відповідно до її можливостей і активності сприйняття [4, 316]. Інкультурація можлива лише за наявності елементів універсалізму в кожній культурі, стверджує відомий вчений-релігієзнавець П. Л. Яроцький. Поняття інкультурації передбачає, що у всіх культурах виявляється та ж сама сутність людини, що в людині іманентно присутня всезагальна істина людського буття, націлена на об'єднання [10, 112].

Християнство, прийшовши в нашу культуру у Х ст., знайшло для свого розвитку благодатне підґрунтя, адже українська культура завжди була відкритою для позитивних впливів інших культур. Її витoki йшли з двох джерел: власного, українського, і світового, загальнолюдського. Активно заявили про себе ціннісні й смислові норми релігійної свідомості через абсолютний авторитет Бога, ідеали моральної поведінки, відповідний внутрішній стан душі, що передбачав прагнення до самопізнання й самовизначення, відповідальність перед собою і Богом за власне життя. Через Бога релігійні приписи проникають у людську душу, стають засобами моральної регуляції – совісті, каяття, відповідальності, провини, з їх допомогою людина пристосовує свою поведінку до вищих етичних вимог. Бог для неї виступає вищим моральним зразком. "Будьте досконалими, як досконалий Батько ваш небесний" (Мф., 5, 48), – вимагає Священне писання.

Християнство принесло на Русь нові духовні ідеали Любові, Добра, Милосердя, дало нашому народові ідею цілісного Всесвіту, в якому безмежна кількість і багатоманітність проявів буття взаємопов'язана єдиною першопричиною. Це однозначно вплинуло на гармонізацію світогляду людини, стало передумовою філософського освоєння дійсності, сприйняття і засвоєння духовної культури людства.

Християнство стало своєрідним ретлянтатором, за допомогою якого Київська Русь прилучилася до світової культури, освоїла все краще з її надбань, забезпечивши для свого розвитку поступ у вимірі культурного прогресу. Втілені у християнській релігії вищі духовні ідеали поглибили змісти національної за формою і духом української культури, визначили її місце у розвитку світової цивілізації. Проблема інкультурації християнства у розвитку вітчизняної культури не втрачає своєї актуальності [8, 89].

З огляду на продовження релігійних інкультураційних процесів в Україні надзвичайно актуальними є наукові розвідки А. М. Колодного, який дає детальну картину трансформаційних проявів у поліконфесійних стосунках, сформованих під впливом етнічної регіоналізації України, історичних поділів і перерозподілів українства, різного співвідношення етнічних груп населення. Науковець пропонує різні форми формування міжконфесійної злагоди, як-от: проведення Днів релігійної толерантності, фестивалів художніх колективів різних релігій, видрук в часописі "Релігійна панорама" інформації про різноконфесійне життя України і світу, проведення бесід з лідерами різних конфесій, утворення в офісі Це РІС Бібліотеки різноконфесійних видань, організацію наукових конференцій, в тому числі Відділенням релігієзнавства НАН України, із запрошенням на них представників із різних церков та релігійних організацій [6, 271].

Особливо А. М. Колодний наголошує на інкультурації християнства, якому притаманні релігійна толерантність, добродійність, глибока моральність, ідея вселюдськості, єдності всіх людей, розуміння абсолютної цінності кожної особи. Християнство постало саме як релігія любові, відзначає вчений, і любов ця поширюється на всіх людей, незалежно від того, хто вони є. Проповідуючи людинолюбство, визнаючи цінність кожної людської особи, християнство закликає творити добродійність милосердя у взаєминах між людьми, "перемагати зло добром" (Рим. 12:21), бути співстраждальним, слугувати всьому людству, а не лише співвітчизникам [6, 275].

Варто зауважити, що інкультурація християнства у сучасному українському контексті виявляє ставлення різних християнських течій до української культури, її цінностей, зокрема до використання українсь-

кої мови в літургійній, проповідницькій та інших сферах життєдіяльності різних церков. Наприклад, УПЦ Київського патріархату використовує українську мову в літургії, богослужбовій літературі, перекладах Біблії, в проповідях. Проте, як зауважує П. Л. Яроцький, ця Церква дещо однобічно і критично ставиться до культури в цілому, заявляючи, що культура, яка не йде в ногу з Церквою, в контексті християнської есхатології, не додає історичного оптимізму для будь-якої автономної, незалежної від Церкви культури [10, 116]. У цілому прояви такого есхатологічного ригоризму засвідчують, що Церква не визначилася у своєму ціннісному ставленні до культури, оскільки заявлена позиція є виявом певного релятивізму.

Українська Греко-Католицька церква непорушно стоїть на засадах українськості у всій своїй пасторальній, евангелізаційній і загалом культурній діяльності, всією своєю позицією утверджуючи ідею гармонійної єдності віри і культури, оскільки поєднання культури і релігійної віри вимагає не тільки культури, а й віри [11, 84]. Віра, відірвана від культури, не може повноцінно сприйматися і бути дороговказом у життєдіяльності людини. Церква посилається на трансцендентний характер місії Ісуса Христа, який був вихований єврейською культурою, проте у своєму вченні посилався на культурне підґрунтя кожного народу: "Тож ідіть і навчіть усі народи" (Мт. 28:19). Отже, позиція УГКЦ відображена в ідеї поєднання релігійної віри і національної культури з усіма складовими її системи цінностей.

Католицька Церква латинського обряду в Україні демонструє гнучкість позиції, здійснюючи свою діяльність з використанням польської, української, російської, угорської та інших мов залежно від регіональних особливостей, історичних, ментальних, національних і культурних виявів населення. Така "інтернаціональна модель" розвитку Католицької Церкви латинського обряду, зауважує П. Л. Яроцький, добре спрацьовує як на заході і в центрі, так і на сході й півдні України, притягуючи до римокатолицизму осіб різної національної приналежності, світоглядної і культурної орієнтації [10, 117].

Пізнопротестантські конфесії в Україні вважають, що Церква і громадянське суспільство не повинні нав'язувати жодних культурних стандартів, а сприяти створенню умов для розвитку культури національних і релігійних меншин, запобігаючи будь-яким формам культурної дискримінації. Проте українська мова використовується в їхній діяльності не дуже активно. Новітні протестантські конфесії ігнорують українську культуру, її духовне багатство, надаючи перевагу російській мові. Тим самим не сприяють інкультурації християнства в українському соціумі. Попри це, варто відзначити, що пізнопротестантські конфесії зробили в процес інкультурації християнства в українську культуру вагомий внесок, перекладаючи Біблію українською мовою та розповсюджуючи її серед українського народу.

Сучасні вчені-релігієзнавці, як бачимо, шукають нових підходів щодо поглиблення інкультурації християнства з метою актуалізації подальшого діалогу авраамічних релігій. Як зазначає В. Климов, концепція інкультурації в авраамічних релігіях свідчить про здійснення екуменічної програми єднання усіх церков на шляху до євангельської істини [1, 183].

Варто зауважити, що батьком ідеї інкультурації був папа Іван Павло II, який постійно проводив цю ідею в документах Святого Престолу, що стосувалися "євангелізації" Церкви і світу, підкреслюючи надзвичайну роль ідеї інкультурації християнства в розмаїтті культур світу. Найбільш ґрунтовно сутність ідеї інкультурації розкрито папою Іваном Павлом II в енцикліці "Fides et Ratio", оприлюдненій у 1988 році. Папа передбачав можливість взаємозбагачення різних культур і християнства через взаємний процес інкультурації. У процесі інкультурації в різні культури християнство має скористатися багатим духовним надбанням цих культур, філософій, релігій, щоб узяти звідти елементи, співзвучні їхній вірі, збагатити ним християнську думку [5, 72].

При цьому папа Іван Павло II, обґрунтовуючи процеси інкультурації, брав до уваги такі чинники: універсалізм людського духу, підґрунтя якого можна виявити у різних культурах; складову християнської релігії, запозичену у греко-латинської культури. Звідси і формулюється папою пророче завдання інкультурації для християнської Церкви: "Цей критерій зобов'язує Церкву кожної епохи і також Церкву завтрашнього дня, яка стане багатшою завдяки своїм контактам із східними культурами, з цієї спадщини черпати нові вказівки для плідного діалогу з культурами, які людство зуміє створити й розвинути під час своєї мандрівки до майбутнього" [1, 71].

Особливості прояву інкультурації у релігійному аспекті спонукають до більш поглибленого аналізу феномена культури, бо саме культура, будучи засобом боротьби з усезаперечуючою силою часу, з фізичною кінцевістю індивідуального існування, дає людині можливість відобразити свої почуття і думки, особливості свого світосприйняття в знакових, символічних, образних формах, що залишаються у спадок наступним поколінням. Мова культури визначає людину через світ смислів, цінностей, ідеалів, через імперативність духовного життя, ставлячи її у центр культурного універсуму.

Здійснений дискурс щодо концепції інкультурації засвідчує її значення і дієвість щодо розуміння призначення людини і її вищого обов'язку спрямовувати свої зусилля на власне самовдосконалення, на утвердження Бога у своїй душі.

Література

1. Віра і розум // Енцикліка Fides et Ratio Святішого Отця Івана Павла II. – Київ – Львів, 2000. – 152 с.
2. Словник іншомовних соціокультурних термінів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://slovopedia.org.ua/39/53382/260777.html>.
3. Пітусь Л. До питання про інкультурацію: релігійний аспект / Людмила Пітусь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.franko.lviv.ua/faculty/Phil/Kaf_kult/Pitus_1.pdf.

4. La Civiltà catolica. 1978. – № 3082. – P. 315.
5. Климов В. Толерантність міжконфесійних відносин як культура нового тисячоліття / В. Климов // Релігія – Світ – Україна : колективна монографія в 3 кн. Кн. 1: Релігія у світі культурно-цивілізаційного діалогу// Українське релігієзнавство. – К., 2010. – № 56. – С. 179–192.
6. Колодний А. М. Трансформаційні процеси на конфесійній карті України / А. М. Колодний // Релігія – Світ – Україна: колективна монографія в 3 книгах за наук. ред. проф. А. Колодного і Л. Филипович. Кн. II: Міжконфесійні відносини поліконфесійної України // Українське релігієзнавство. – К., 2011. – С. 258–282.
7. Соколов Э. В. Очерки теории культуры / Э. В. Соколов. – М. : Интерпракс, 1994. – 142 с.
8. Ульяновский В. И. Религия и духовна спадщина минулого / В. И. Ульяновський. – К., 1989. – 48 с.
9. Флиер А. Я. Культурология для культурологов / А. Я. Флиер. – М. : Академический Проект, 2000. – 496 с.
10. Яроцький П. Л. Інкультурація християнства в багатоманітні культур світу / П. Л. Яроцький // Релігія – Світ – Україна : колективна монографія в 3 кн. Кн. 1: Релігія у світі культурно-цивілізаційного діалогу// Українське релігієзнавство. – К., 2010. – № 56. – 339 с.
11. The Motu Proprio. Inde a Pontificalus. – 25 March 1993. – Atheism and Faith. – Vatican Cgity. – XXVII, 2, 1993. – P. 84.

References

1. Vira i rozum // Entsyklika Fides et Ratio Sviatishoho Ottsia Ivana Pavla II. – Kyiv – Lviv, 2000. – 152 s.
2. Slovnyk inshomovnykh sotsiokulturnykh terminiv [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://slovedia.org.ua/39/53382/260777.html>.
3. Pitus L. Do pytannia pro inkulturatsiiu: relihiinyi aspekt / Liudmyla Pitus [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.franko.lviv.ua/faculty/Phil/Kaf_kult/Pitus_1.pdf.
4. La Civiltà catolica. 1978. – № 3082. – P. 315.
5. Klymov V. Tolerantnist mizhkonfesiinykh vidnosyn yak kultura novoho tysiacholittia / V. Klymov // Relihiia – Svit – Ukraina : kolektyvna monohrafiia v 3 kn. Kn. 1: Relihiia u sviti kulturno-tsyvilizatsiinoho dialohu// Ukrainske relihiieznavstvo. – K., 2010. – № 56. – S. 179 – 192.
6. Kolodnyi A. M. Transformatsiini protsesy na konfesiinii karti Ukrainy / A. M. Kolodnyi // Relihiia – Svit – Ukraina: kolektyvna monohrafiia v 3-kh knykh za nauk. red. prof. A. Kolodnoho i L. Fylypovych. Kn. II: Mizhkonfesiini vidnosyny polikonfesiinoi Ukrainy // Ukrainske relihiieznavstvo. – K., 2011. – S. 258 – 282.
7. Sokolov E. V. Ocherki teorii kul'tury / E. V. Sokolov. – M. : Interpraks, 1994. – 142 s.
8. Ulianovskiy V. I. Relihiia i dukhovna spadshchyna mynuloho / V. I. Ulianovskiy. – K., 1989. – 48 s.
9. Flier A. Ia. Kul'turologiia dlia kul'turologov / A. Ia. Flier. – M. : Akademicheskii Proekt, 2000. – 496 s.
10. Yarotskiy P. L. Inkulturatsiia khrystianstva v bahatomanitti kultur svitu / P. L. Yarotskiy // Relihiia – Svit – Ukraina : kolektyvna monohrafiia v 3-kh kn. Kn. 1: Relihiia u sviti kulturno-tsyvilizatsiinoho dialohu// Ukrainske relihiieznavstvo. – K., 2010. – № 56. – 339 s.
11. The Motu Proprio. Inde a Pontificalus. – 25 March 1993. – Atheism and Faith. – Vatican Cgity. – XXVII, 2, 1993. – P. 84.

УДК: 379.8:159.954

Олійник Оксана Олексіївна
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри культурології,
Київський національний університет
культури і мистецтв
e-mail: okleons@mail.ru

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО ДОЗВІЛЛЕВОГО ПРОСТОРУ

У статті здійснено теоретичний аналіз проблеми креативності як психологічної особливості організації дозвіллевого простору особистості. Розкрито поняття креативності, охарактеризовано основні її види в сучасній вітчизняній і зарубіжній психологічній науці. Окреслено умови формування креативності та особливості її розвитку в сфері дозвілля. Виділено психологічні особливості дозвіллевої діяльності. Проаналізовано етапи реалізації організованого дозвілля: підготовчий, основний, заключний. Визначено його роль у розвитку різних форм психічної діяльності особистості.

Ключові слова: креативність, дозвілля, колективне дозвілля, психічна діяльність, етапи дозвіллевих заходів.

Олейник Оксана Алексеевна, кандидат психологических наук, доцент кафедры культурологии, Киевский национальный университет культуры и искусств

Психологические особенности организации современного досугового пространства

В статье осуществлен теоретический анализ проблемы креативности как психологической особенности организации досугового пространства личности. Раскрыто понятие креативности, охарактеризованы основные ее виды в отечественной и зарубежной психологической науке. Очерчены условия формирования креативности и особенности ее развития в сфере досуга. Выделены психологические особенности досуговой деятельности.